

VODNÍ DŮM – poznejte vodní nádrž Švihov, okolní krajinu a vodu v mnoha podobách

Kateřina Zemanová

Myšlenky na vznik Vodního domu sahají již před rok 2010, kdy proběhla architektonická soutěž. Následně se hledaly finance na stavbu projektu. Ty se podařilo získat díky podpoře generálního partnera – společnosti Veolia – a úspěšné projektové žádosti do Operačního fondu Životní prostředí. V listopadu 2014 byl položen základní stavební kámen a v březnu 2016

byl Vodní dům otevřen veřejnosti. Návštěvnické středisko Vodní dům u Hulic vás přesvědčí, že voda je úžasná, zábavná a dobrodružná, je nezbytným prvkem v krajině a zdrojem života pro rostliny, zvířata i lidi. Unikátní areál vybudoval a provozuje Český svaz ochránců přírody Vlašim a najdete jej nedaleko hráze vodní nádrže Švihov na Želivce.

Jedním z nejoblíbenějších exponátů je výrobek mraku. Foto Vít Švajcr

Expozice zaujme děti i dospělé

Od začátku svého působení se Vodní dům stal vyhledávaným turistickým cílem, který každý rok navštíví více než 20 000 návštěvníků. Moderní expozice nabízí nepřeborné množství zážitků jak pro děti, tak i pro dospělé. Poznáte zde všechny tváře vody od života ve vodě přes vodu v oblacích až po mokré osvěžení. V akváriích plují ryby, poležení v polštářích nabízejí obří škeble, můžete si zkusit vyrobit

mrak. Mikroskopy a zvětšené modely přibližují mikrosvět pod hladinou, v další části expozice ožívá přírodní scénérie hlasy ptáků a žab. Vše o pitné vodě a jejím koloběhu se dozvíte v sekci Nekonečná cesta vody. Výlet do historie připomene vznik přehradní nádrže a život v dnes zatopených obcích. Na ten upomínají i vystavené originály nástěnných maleb z doby Karla IV., zachráněné ze zaniklého kostela v Dolních Kralovicích.

Naučná stezka představí nejen vodu v krajině

Naučná stezka venkovním areálem začíná v atriu a pokračuje kolem jezírka až k parkovišti. Jejích sedm zastavení je věnováno různým projevům vody v krajině. Vysvětluje např. výhody zelené střechy porostlé odolnými rostlinami, kterou se může stavba Vodního domu právem pyšnit. Na jiném místě se seznámíte s principem fungování kořenové čistírny odpadní vody, se vzácnými rostlinami, rostoucími jen na hadcovém podloží, či s nanejvýš aktuálním tématem vsakování dešťové vody a jejího zadržování v krajině. Procházka naučnou stezkou je dlouhá 300 metrů, vhodná i pro kočárky a návštěvníky na vozíku. S výjimkou infotable v atriu Vodního domu, kam je potřeba si koupit vstupenku, je naučná stezka volně a zdarma přístupná dokonce i mimo otevírací dobu Vodního domu.

Poznejte kuříčku hadcovou a NPP Hadce u Želivky

Na okružní naučné stezce se kromě informací o vodě v krajině seznámíte také s hadcem, zvláštní horninou vystupující na povrch v okolí vodní nádrže Švihov. Na březích vodní nádrže je vyhlášena národní přírodní památka Hadce u Želivky, která je však veřejnosti na většině plochy nepřístupná, neboť leží v prvním ochranném pásmu vodní nádrže.

Expozice Vodního domu zaujme děti i dospělé. Foto Vít Švajcr

Hadec obsahuje hodně hořčíku a těžkých kovů, proto se na něm daří jen malé části rostlin. Některé z nich pak můžete na hadcové skalce prozkoumat. K nejvzácnějším patří bílé kvetoucí kuříčka hadcová, která je endemitem – na celém světě roste volně pouze na dvou místech, z nichž jedním je právě NPP Hadce u Želivky. Doslova osahat si její květ můžete na nedalekém kovovém modelu. Děti zde využijí hadcové kuličky, které získají zdarma ke vstupence a s nimiž se v expozici Vodního domu přesvědčí, že naše republika je skutečnou střechou Evropy. Hadcový květ vydá kuličky zpět, takže si z nich jako památku na zážitky u Želivky mohou udělat třeba náramek. U skalky pak na vás čeká větší blok hadce s výbrusem odhalujícím zajímavou barvu a strukturu tohoto kamene.

Voda na vlastní kůži

Venkovní atrium – to je doslova vodní ráj pro děti. Jindy nezkrotnou vodu tu mohou ovládat za pomoci herních prvků – pump, čerpadel, hrází, mlýnků a rozvodníků. Nechybí ani vodopád, skýtající v horkých dnech skvělé osvěžení. A pokud si chcete odpočinout a relaxovat, posaďte se na chvíli na břehu expozičního jezírka. Pod hladinou uvidíte hejna ryb a pokochat se můžete i krásou mnoha druhů vodních rostlin.

EVL Želivka středem pozornosti

Evropsky významná lokalita zahrnuje vodní plochu samotné přehradní nádrže Želivka – Švihov, hráz přehrady a část strmých

skalnatých svahů, přiléhajících k vodní hladině. Prvním evropsky významným živočichem, který se zde vyskytuje, je bolen dravý. Přestože bolen není v České republice v současné době ohroženým druhem, je Želivka významná tím, že se zde původní populace bolena stabilně rozmnožuje. Druhým předmětem ochrany z řad živočichů je netopýr černý. Několik desítek jedinců pravidelně zimuje v chodbě přímo pod hrází vodní nádrže Švihov, protože zde panuje pro zimující netopýry vhodná teplota 0 až 5 °C. Třetím a nejvzácnějším předmětem ochrany je drobná rostlinka kuříčka hadcová. Vodní dům přibližuje tuto lokalitu návštěvníkům nejen v expozici prostřednictvím exponátů, infopanelů či filmů, ale především na komentovaných prohlídkách koruny hráze vodní nádrže Švihov. Ta je součástí kritické infrastruktury státu, proto je veřejnosti běžně nepřístupná. Exkurze s průvodcem je tedy jediný způsob, jak toto místo navštívit. Během hodinové procházky se dozvíte základní informace o samotné hrázi a přehradě, ale také i to, jak se čipují boleni nebo jaké obce byly díky stavbě nádrže zatopeny a jak stavbu vnímali místní starousedlíci.

Výukové programy a osvětové akce

Vodní dům byl vybudován především jako osvětové středisko, proto nabízí širokou škálu výukových programů pro děti a žáky všech věkových kategorií a samozřejmě pořádá mnoho akcí i pro veřejnost. Výukové programy pro školy jsou zaměřeny na živo-

Vodní dům je citlivě zasazen do okolní přírody. Foto Lukáš Chalupa

čichy i rostliny právě v evropsky významné lokalitě Želivka – jeden z programů dokonce částečně probíhá přímo na břehu přehrady, kde žáci hledají pobytové stopy různých živočichů či pozorují přírodu pomocí dalekohledů. Dalším tématem je samozřejmě voda – její skupenství, vlastnosti, voda v krajině, sucho, ale i adaptace na změnu klimatu nebo možnosti hospodaření s vodou ve školách či domácnostech. Všechny programy jsou interaktivní, nabízejí žákům možnost si spoustu věcí vyzkoušet, osahat a učit se především formou zážitků.

Vodní dům má otevřeno celoročně a zejména mimo hlavní letní sezónu pořádá Vodní dům kromě exkurzí také různorodé akce pro veřejnost. Jedná se o přednášky, tvořivé dílny, zábavně naučné akce pro rodiny s dětmi, tematické dny, výstavy či setkání rodáků ze zatopených obcí.

Nové výzvy

Vodní dům funguje již téměř pět let. Za tu dobu prošla jeho expozice zatěžkávací zkouškou a před námi jsou nové výzvy. Plánujeme průběžně expozici doplňovat novými exponáty a informacemi, na venkovní naučnou stezku chystáme nové infopanely. Největší výzvou však bude vybudování venkovní učebny, která by se měla stát středobodem výukových programů. Chceme žákům umožnit ještě větší kontakt s přírodou a vodou kolem nich, protože věříme, že jediné tak je možné v nich probouzet vztah k ní a upevňovat myšlenku na její ochranu.